

ninger til foregående breve. Det er tydeligt, at udgiveren har regnet med, at brevene bliver læst i rækkefølge snarere end hver for sig. Men de, der foretrækker at dyrke det sidste, må så betjene sig des flittigere af registeret.

Tilskud fra Statens humanistiske Forskningsråd og fra Augustinus Fonden har gjort det muligt for forlaget at give bogen det anlæg og udstyr, indholdet fortjener. Det er i sig selv en fornøjelse at se hen over siderne. Den er illustreret med portrætter (dog ikke i farver), med titelblade og byplaner, samt facsimiler af breve og noder, og nodeeksemplerne i brevene er gengivet meget klart og omhyggeligt.

Udgivelsen er en værdifuld forøgelse af litteraturen om dansk musik og musikliv i begyndelsen af det 19. århundrede.

Carsten E. Hatting

Gerhard Schepelern: Giuseppe Siboni. Sangeren – Syngemesteren. Et Afsnit af Operaens Historie ude og hjemme hovedsagelig paa Grundlag af hidtil ubenyttede trykte og utrykte Kilder, bind 1-2. Amadeus 1989. 577 s. Ill.

Med sin omfangsrige monografi om den italienske sanger Giuseppe Siboni har Gerhard Schepelern udfyldt endnu en lakune i vor viden om dansk operahistorie i det 19. århundrede. Siboni har ganske vist ikke været noget ukendt navn ude og hjemme. Som feteret tenor på de europæiske operascener og som syngemester ved Det kgl. Teater i København fra 1819 til sin død i 1839 øvede han en betydelig indsats i udenlandsk og dansk musikliv. Men kilderne til belysning af hans liv og virke er spredte og vanskeligt tilgængelige og har ikke lokket til en grundigere behandling, førend Gerhard Schepelern blev fængslet af denne farverige personlighed. Resultatet er blevet det her foreliggende tobinds værk, der med sin omfattende udnyttelse af et mangeartet kildemateriale vil blive stående som den grundlæggende fremstilling om sit emne.

Den smukt udstyrede bog lader også sammenhængen i Gerhard Schepelerns operahistoriske forfatterskab træde tydeligt frem. Arbejdet i 1965 med en ny udgave af *Operabogen* – i dag klassikeren blandt dansksprogede operaførere – førte forfatteren ind på studiet af de italienske gæstespil på Hofteatret 1841-1850 og 1853-1854. Det resulterede i den stofmættede fremstilling af *Italienerne paa Hofteatret* (bind

1-2, 1976), rig på benyttelse af samtidige kilder og dokumentarisk materiale. Den umiddelbare forhistorie til disse gæstespil, som Schepelern så personificeret i Giuseppe Siboni, kaldte på en uddybet behandling, og denne foreligger nu i en lige så stofmættet og veldokumenteret skildring af sangeren, scenekunstneren, sanglæreren, syngemesteren, dramaturgen og komponisten, som det på enestående kort tid lykkedes at vinde varigt fodfæste i toppen af det københavnske musikliv. Kun godt en måned efter sin ankomst til den danske hovedstad fra Stockholm i december 1818 havde han opnået dansk statsborgerskab og var bag om ryggen på både musikdirektøren Claus Schall og syngelærerne Ludvig Zinck og kapelmusikus Kittler blevet ansat som hofembedsmand, kongelig kammer-sanger og direktør for Det kgl. Teaters syngeskoler for en periode af foreløbig 11 år. Selvom Schepelern i sin nøgterne fremstilling nødes til at afkræfte sin egen og andres hidtidige antagelse af, at det skulle være prins Christian Frederik, den senere Christian VIII, der havde hentet Siboni til København, må man dog vel antage, at nogen har forberedt ham denne lige vej til hoffet og inderkredsen i det københavnske musik- og kulturliv. Kilderne tier, men Dupuy, der på dette tidspunkt var chefkapelmester ved operaen i Stockholm, kendte forholdene i København fra tidligere og Schepelern har god grund til at formode, at han kan have givet Siboni nyttige informationer og peget på nogle muligheder for at gøre karriere dér. Hvorfor ellers søge til København, denne ravnekrog i musikdramatisk henseende, som forfatteren karakteriserer den danske hovedstad, omend Sibonis foregående omflakken fra Østrig over Rusland til Sverige mere synes at have haft karakter af en politisk betinget flugt end af en fejret sangers turné?

I første bind skildres Sibonis italienske opvækst og hans vej til europæisk stjernestatus som både lyrisk og dramatisk (baritonalt farvet) tenor. I et afsluttende kapitel karakteriseres han som sanger og scenekunstner. Hans vej ad de europæiske operascener gik bl. a. over Prag, Milano, London, Wien og Napoli (hvor han sang under Rossini), og omfattede optræden sammen med blandt andre Angelica Catalani i London og Anna Milder-Hauptmann og Johann Michael Vogl i Wien. I Prag talte operaensemblet sangeren Luigi Bassi, der havde sunget titelpartiet i *Don Giovanni* ved uropførelsen i Prag 1787, og i Wien medvirkede Siboni i 1814

ved en koncert, hvor Beethoven dirigerede egne værker. Det skal også have været Siboni, der førte Schubert sammen med Vogl i Wien i 1817, et bekendtskab, der skaffede den 20-årige komponist den fornemmeste fortolker af hans sange.

Især i denne første del af fremstillingen har forfatteren gjort et imponerende og omfattende arbejde for at opspore relevante, ikke mindst utrykte, kilder. Schepelern har forsket i arkiver og biblioteker de fleste steder, hvor Siboni har opholdt sig og været ansat, fra fødebyen Forlì i Italien til operabyerne Prag, Wien, Milano og Napoli. Som en rød tråd gennem skildringen går benyttelsen af Sibonis fragmentariske, selvbiografiske optegnelser, der foreligger i et manuskript på fransk frem til sommeren 1818 (tidligere udgivet af Povl Ingerslev-Jensen i Det kgl. danske Musikkonservatoriums årsskrift 1961).

Med Sibonis tiltræden ved Det kgl. Teater indledtes endnu et af de til dels forgæves forsøg, der gennem snart 100 år havde været gjort på at skaffe europæisk, især italiensk, opera indpas på Det kgl. Teater, siden Mingotti og hans operatrup første gang gav deres forestillinger på Charlottenborg i 1747. Og med dette afsnit af Sibonis liv, da han 39 år gammel stod ved enden af sin sangerkarriere og ved begyndelsen af sit tyveårige virke i den danske hovedstad, begynder tillige det andet og mest omfangsrige bind af Schepelerns fremstilling, der omfatter Sibonis virke i København. Selvom perioden er velkendt og udforsket, hvad angår adskillige områder af dansk musik- og teaterliv, er den ikke tidligere blevet skildret med Siboni som centrum. En artikel af Jens Peter Keld i *Dansk Årbog for Musikforskning* xi 1980 har behandlet dette tema, men ellers er Schepelerns bog, også hvad angår Sibonis sidste mange år i Danmark, et værdifuldt førstehåndsarbejde. Jeg har især været fængslet af det indblik, som bogen giver i den sene enevældes bureaukrati med dets kulturpolitiske magtkampe, personlige intrigespil og korridorpolitik. Det træder frem i skildringen af Sibonis forhold til og udmanøvrering af skikkelser som Claus Schall og syngelæreren P. C. Krossing, der slet ikke formåede at hamle op med Sibonis scenevante optræden på de bonede gulve.

Væsentlig til belysning af de danske konservatoriums historie er redegørelsen for Sibonis oprettelse af et musikkonservatorium i 1827 med blandt andre J. P. E. Hartmann som lærer og med en forhistorie, som går tilbage til hans

planer fra 1816 for et sanginstitut i Wien. Forfatteren kalder dette for et sangkonservatorium, men der synes snarere at have været tale om en syngeskole i tilknytning til hofoperaen i Wien. Sibonis konservatorium i København eksisterede til 1842, og interessant er forfatterens fremdragelse af Hartmanns lange redegørelse for dets mulige videreførelse fra 1841, – et aktstykke, der mig bekendt ikke tidligere har været behandlet, og som giver Hartmanns indsats ved det senere oprettede Københavns Musikkonservatorium (1866) et længere perspektiv. I 1841 ønskede Hartmann Sibonis konservatorium fortsat som „en højere Elementarskole for Musikunderviisning i Almindelighed“. Herigennem kunne også København få et bredt anlagt musikkonservatorium, således som det efterhånden kendtes fra andre europæiske hovedstæder, og ikke først og fremmest en syngeskole for teatret. Den tanke havde vel egentlig også fra konservatoriets start foresvævet Siboni.

Gerhard Schepelern har med sin monografi om Giuseppe Siboni ydet endnu et vægtigt bidrag til belysning af dansk operahistorie i første halvdel af det 19. århundrede. I centrum står ikke genren eller værkerne, ikke repertoiret eller ensemblet, men manden og kunstneren, – „sangeren – syngemesteren“, som den første af bogens undertitler lyder. Gennem forfatterens minutøst dokumenterede skildring af Sibonis liv og virksomhed på de europæiske operascener og i spidsen for sangerkræfterne på Det kgl. Teater i København gennem 20 år retfærdiggøres bogens anden og lange undertitel: „Et Afsnit af Operaens Historie ude og hjemme hovedsagelig paa Grundlag af hidtil ubenyttede trykte og utrykte Kilder.“ Mens italienerne på Hofteatret introducerede Verdi, hører det til Sibonis fortjenester at have forsøgt at bringe Det kgl. Teaters repertoire à jour med samtidens franske, tyske og italienske operatradition. Han indførte Rossini på den danske scene, bl.a. med det resultat, at signalet blev givet til endnu en af dansk teaterhistories mange operafejeder. Her kunne forfatteren i sin lidt lemfældigt opstillede litteraturfortegnelse med rimelighed have anført Povl Ingerslev-Jensens bog om Rossini (1959), der indeholder et særligt kapitel om Rossini og Danmark.

Den strengt kronologiske disposition er efter bedste danske teaterhistoriske tradition (Overskou) fremstillingens ryggrad både i første og andet bind. Sæson for sæson og år for år

kortlægges Sibonis liv og færden ikke mindst ved hjælp af samtidige anmeldelser og anden avisomtale. Talrige repertoire-oversigter ledsager fremstillingen og præsenterer et dokumentarisk materiale af værdi til belysning af den europæiske operasituation i et tidsrum, der hovedsageligt var præget af et i dag næsten glemt repertoire. Hertil kommer en række bilag sidst i andet bind, hvoraf især planerne for syngeskolerne og konservatorierne er vigtige kilder til belysning af de danske musikinstitutioners historie. Den nøgterne historikers redelighed og dokumentationslyst lader hellere kilderne end forfatteren selv komme til orde. Det gør ikke den omstændelige fremstilling let læst, men pålidelig.

Siboni kommer i løbet af fremstillingen til at fremstå som en tidstypisk kunstnerskikkelse med anlæg og evner langt over gennemsnittet, – en skikkelse, der som scenisk fremstiller befaendt sig på overgangen mellem en ældre operaforms virtuose „primo uomo“ og en ny tids individuelt skabende scenekunstner. Uden for scenen udviklede han sig til den erfarne verdensmand og selvbevidste lederskikkelse, der efter at være trådt ud af den internationale musikscenes rampelys i sit virke på Det kgl. Teater – trods modgang og modstand – fastholdt de krav, der er uomgængelige, hvis der skal skabes et levende og blomstrende operamiljø: professionalism, aktualitet og international orientering. Det er det budskab fra Siboni, som Schepelerns fremstilling formidler til eftertanke for nutiden.

Forfatteren har gennem årene med sine operahistoriske studier bidraget med meget nyt til vor viden om de internationale indslag i den hjemlige operatradition og dermed også givet den danske musikdramatik et større perspektiv. Skulle han eller andre have lyst til at gå videre, er der flere områder at afdække, løseligt berørt af Schepelern selv i tidligere arbejder; f.eks. de tyske gæstespil på Vesterbroes nye Theater i 1830'erne og den sidste italienerperiode med gæstespillene på Casino og Hofteatret i 1860'erne og 70'erne. Men dansk musikforskning vil vide at værdsætte, hvad denne flittige forsker allerede har ydet.

Niels Martin Jensen

Bendt Viinholt Nielsen: Rued Langgaard. Biografi. København: Engstrøm & Sødring 1993. 334 s., ill. ISBN 87-87091-60-7.

Mon nogen for blot få år siden havde forestillet sig, at der i 1993 ville foreligge såvel en udførlig fortegnelse over Rued Langgaards værker som en omfattende biografi over hans liv og gerning? Næppe! At dette ikke desto mindre er tilfældet nu, hvor Langgaards værker oplever en hidtil uhørt opmærksomhed – mange opførelser og ikke mindst pladeindspilninger – kan udelukkende tilskrives Bendt Viinholt Nielsen, som flittigt og vedholdende i mange år har arbejdet med emnet Rued Langgaard. Der er al mulig grund til at være glad for, at det er en mand af Viinholt Niensens støbning, der har stået for den forskningsmæssige forvaltning af dette vigtige, og på nogle punkter esoteriske, område inden for dansk musikforskning. Allerede i værkfortegnelsen viste Viinholt Nielsen evnen til at holde hovedet klart og bevare overblikket over et materiale, som nok kunne få det til at svimle for de fleste, og i biografien genfinder man i høj grad sagligheden kombineret med en stor entusiasme for Langgaards musik.

Biografien udkom på komponistens 100-årsdag, den 28. juli 1993; den omfatter: 7 s. indledning, 247 s. biografi, 24 s. værkorienteret beskrivelse (kap. 9 „Idéerne bag musikken – musikken bag idéerne“), 4 s. kilder og litteratur, 13 s. noter, 3 s. selektiv diskografi samt to registre: 10 s. værkregister og 12 s. personregister. Illustrationsmaterialet er fyldigt med forbavsende gode fotografiske optagelser bl.a. fra Langgaards barndom. Bogens opsætning og typografi fremstår smukt og overskueligt, og der er kun observeret få og ubetydelige trykfejl.

Det er den egentlige levnedsbetragtning, der er bogens vægtigste del. Den er præget af en lang række hidtil upublicerede faktuelle oplysninger om Langgaards liv samt relevant værkomtale og diskussion af specifikke problemstillinger. Forfatteren gør hyppig brug af gode citater, som i den i øvrigt velskrevne tekst virker oplivende og afvekslende. Som dokumentation fungerer citaterne udmærket, og i det hele taget er bogens dokumentationsniveau afgjort højt. Alligevel må man i en række tilfælde søge forgæves efter kildehenvisninger; det gælder til oplysninger om bl.a. Thomas Laub (s. 85), Louis Glass (s. 143), Finn Viderø (s. 212f.), Mogens Wöldike (s. 219) samt den formodede